

**„Aukštojo mokslo prieinamumo pokyčių įvertinimas“
(vykdant projektą „Universitetinių studijų prieinamumo gerinimas
taikant naujausias informacines ir komunikacines priemones“)**

TYRIMO ATASKAITOS SANTRAUKA

**Vilnius,
2008**

**Tyrimo „Aukštojo mokslo prieinamumo pokyčių įvertinimas” (vykdant projektą
„Universitetinių studijų prieinamumo gerinimas taikant naujausias informacines ir
komunikacines priemones“)**

ATASKAITOS SANTRAUKA

Tyrimą užsakė: Mykolo Romerio universitetas

Tyrimą atliko: dr. Dainius Žvirdauskas,

Visame pasaulyje populiarėja taip vadinamos Internetinės studijos, kurių metu studentai gali įgyti aukštojo mokslo diplomą neišeidami iš namų. Vieni universitetai organizuoja nuotolines bakalauro studijas, kiti – magistro, treči tiesiog siūlo Internetu mokytis atskirų disciplinų.

Informacinės technologijos tampa įprasta studijų organizavimo dalimi. Pagal informacinių technologijų integravimo lygį į atskiro kurso mokymo procesą galima skirti tris mokymo modelius: *Tradicinį*, kai mokomasi sutartu laiku ir sutartoje vietoje, dažniausiai klasėje, bendraujama betarpiškai, ir informacinės technologijos mokymo procese specialiai netaikomos; *Nuotolinį mokymą*, kai visa mokymuisi skirta medžiaga pasiekama, studijos organizuojamos bei bendraujama kompiuterių tinklu. Mokymas dažniausiai vyksta kitoje vietoje nei mokymasis (Moore, Kearsley, 1996); *Mišrų* (angl. blended), kuriam būdingas tradicinio mokymo auditorijoje derinimas su nuotoliniu mokymu kompiuterių tinklo aplinkoje.

Nuotolinio mokymo studijos Lietuvoje pradėtos dar 1998 metais. Tuo metu buvo įsteigtos trys nuotolinio mokymosi klasės su vaizdo konferencijų galimybe, kurios jungė Vilniaus universitetą, Vilniaus Gedimino technikos ir Kauno technologijos universitetus. Nuo 2001-ųjų Lietuvos nuotolinio mokymo tinklas (LieDM) kuriamas pagal Švietimo ir mokslo ministro 2001-01-30 įsakymu patvirtintą programą „Informacinės technologijos mokslui ir studijoms” (ITMiS). Vykdant šią programą Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklas buvo išplėstas geografinė prasme, sukurta tinklo bazinė infrastruktūra ir daug mokymosi turinio. Šiuo metu LieDM tinklą sudaro 78 nuotolinio mokymosi klasės, kurios yra įkurtos 60 Lietuvos universitetų, kolegijų, akademijų ir suaugusiųjų švietimo centrų, gimnazijų ir profesinio lavinimo mokyklų.

Todėl darosi ypač svarbu įvertinti galimus aukštojo mokslo prieinamumo pokyčius, kai aukštoji mokykla studijų procese siekia kuo plačiau naudoti šiuolaikines informacines-komunikacines priemones, diegia nuotolines studijas ir liberalizuoja neakivaizdines (dalinio laiko) studijas.

Tyrimo tikslas – mokslinio tyrimo pagrindu įvertinti galimus aukštojo mokslo prieinamumo pokyčius, kai aukštoji mokykla studijų procese siekia kuo plačiau naudoti šiuolaikines informacines-komunikacines priemones, diegia nuotolines studijas ir liberalizuoja neakivaizdines (dalinio laiko) studijas.

Tyrimo uždaviniai - ištirti, kiek ir kaip, naudojant informacines-komunikacines priemones bei diegiant nuotolines studijas, aukštojoje mokykloje galima keisti (mažinti):

- *Situacinius mokymosi barjerus*. Siekis: ištirti ir apibrėžti tipinio nuotolinių (neakivaizdinių, dalinio laiko) studijų studento ar klausytojo socialinį portretą. Tyrimo metodai: studentų ir klausytojų apklausa, ekspertų apklausa, literatūros, dokumentų ir kt. informacijos šaltinių analizė ir pan.
- *Dispozicinius mokymosi barjerus*. Siekis: ištirti potencialių ir esamų klausytojų ir studentų nuostatas nuotolinio mokymosi atžvilgiu (tuo pačiu atliekant ir kelių pagrindinių marketingo elementų -nuotolinio mokymosi *paslaugos poreikio*, klientui patrauklių *paslaugos teikimo bruožų*, klientų *finansinių galimybių* ir pan. – tyrimą). Tyrimo metodai: studentų ir klausytojų apklausa, ekspertų apklausa, literatūros, dokumentų ir kt. informacijos šaltinių analizė ir pan.
- *Institucinius (akademinius ir suderinamumo) mokymosi barjerus*. Siekis: ištirti, kas perkančiojoje organizacijoje sudaro akademinius ir suderinamumo barjerus, palyginti su kitomis institucijomis ir nustatyti, kokių priemonių perkančioji organizacija galėtų imtis, norėdama sumažinti šiuos barjerus. Tyrimo metodai: dokumentų ir kt. informacijos šaltinių analizė, lyginamoji analizė.

Tyrimui parengta tyrimo metodologija, instrumentai.

Tyrimui naudoti šie tyrimo metodai:

- *Dokumentų analizė*, taikoma grindžiant tyrimo kriterijų ir indikatorių sistemą bei juos tiriant empiriškai.
- *Apklausa raštu*, atliekama siekiant nustatyti aukštojo mokslo prieinamumo pokyčius, kai aukštoji mokykla studijų procese siekia kuo plačiau naudoti šiuolaikines informacines-komunikacines priemones, diegia nuotolines studijas ir liberalizuoja neakivaizdines.
- *Apklausa žodžiu*, atliekama siekiant gilesnio tiriamos problemos kriterijų ir indikatorių išskirimo.
- *Apklausa raštu statistinė duomenų analizė*, atliekama taikant aprašomosios statistikos metodus ir skaičiuojant respondentų nuomonių aritmetinį vidurkį, procentinę raišką, rezultatų standartinį

nuokrypį (SD), atliekant klasterinę, diskriminantinę, analizes. Duomenys apdorojami naudojant *SPSS 12 (Statistical Package for Social Sciences)* programinį paketą.

Tyrimui buvo atrinkti penkiuose universitetuose (Mykolo Romerio universitete (MRU), Vilniaus Gedimino technikos universitete (VGTU), Šiaulių universitete (ŠU) ir Kauno Technologijos universitete (KTU) nuotoliniu būdu studijuojantys ir nuosekliųjų studijų studentai bei bendrojo lavinimo mokyklų vyresnių klasių mokiniai. Taip pat tyrime dalyvavo nuotolinio mokymosi studijas organizuojantys ekspertai. Šiame tyrime ekspertais buvo pasirinkti asmenys, kurie glaudžiai susiję su IKT panaudojimu, organizuojant nuosekliąsias ir nuotolines studijas. Šiame tyrime ekspertus atstovavo Kauno Technologijos universitete distancinio mokymo centro technologijų skyriaus vedėjas, Vilniaus Gedimino technikos universiteto nuotolinių studijų centro direktorius, Lietuvos informacinių technologijų centro direktorius ir jo pavaduotojas, Šiaulių ir Klaipėdos universitetuose nuotoliniu būdu besimokantiems studentams dėstantys lektorai. Tyrime dalyvavo 133 nuotoliniu būdu studijuojantys studentai, 21 nuotoliniu būdu besimokantis klausytojas, 323 nuosekliųjų tradicinių studijų studentai ir 301 bendrojo lavinimo mokyklų vyresniųjų klasių mokinys, bei nuotolinio mokymosi studijas organizuojantys ir jose dalyvaujantys ekspertai. Viso apklausoje dalyvavo 778 respondentai.

Šiuo metu švietimo politikoje svarbus prioritetas skiriamas nuotolinio mokymo ir mokymosi diegimui formalaus švietimo įstaigose, ypač mokyklose ir universitetuose. Nuotoliniu mokymu paremtam mokymuisi visą gyvenimą, neformaliai mokymui ir neinstituciniam suaugusiųjų mokymui skiriama daug mažiau dėmesio, taip pat skiriama daug mažiau išteklių skatinant pasinaudoti tokiomis galimybėmis.

Naujų informacinių technologijų įgyvendinimas kelia naujų reikalavimų dėstytojams, tiek dirbantiems universitete, tiek kolegijoje ar mokykloje. Šie pokyčiai lemia „pasikeitusius dėstytojų ir besimokančiųjų santykius, dėmesį mokymuisi, didesnei besimokančiųjų autonomijai, grupinio darbo ir mokymosi bendradarbiaujant akcentavimą. Didėja dėstytojo, kaip pagalbininko ir vadybininko, vaidmuo; keičiasi kontrolės sritis, ji pereina nuo dėstytojo besimokančiajam“ (Jenkins J., 1999, p. 3).

Apibendrinant įvairių dokumentų analizės rezultatus galima teigti, kad Europos ir pasaulio šalyse vis labiau pripažįstama, kad kokybiškos nuotolinės studijos, paremtos šiuolaikinėmis informacijos ir komunikacijos technologijomis, turi būti vystomos ir plėtojamos kaip galinčios suteikti lygiavertį išsimokslinimą, palyginti su tradicinėmis studijomis.

Mokymasis nuotoliniu būdu gali vykti įvairiomis kryptimis: studijos norimam išsilavinimui ar kvalifikacijai įgyti, mokymasis profesinei veiklai reikalingų žinių ir įgūdžių bei bendrasis kultūrinis lavinimasis. Siekiant gerinti mokslo ir studijų prieinamumą, kelti šalies gyventojų profesinę kvalifikaciją, mokymasis nuotoliniu būdu neišvengiamai tampa vienu priimtinausiu mokymosi būdų. Nors nėra aiškiai apibrėžtos, nuotolinį mokymąsi reglamentuojančios teisinės bazės, visgi patvirtintos ir įgyvendinamos kelios tiesiogiai su nuotolinio švietimo plėtra susijusios valstybinės programos, o ir pačios nuotolinės studijos vis labiau diegiamos aukštajame moksle.

Atsižvelgiant į kokybinius ir kiekybinius empirinio tyrimo rezultatus galime teigti, jog išsiskiria trys pagrindinės nuotolinių studijų organizavimo problemos: netobulas mokymosi medžiagos pateikimas, per maža programų ir atskirų dalykų pasiūla bei per mažas nuotolinių studijų populiarinimas Lietuvoje. Siekiant tobulinti mokymosi medžiagos pateikimą, būtina kelti universitetų dėstytojų ir personalo, atsakingo už nuotolinių studijų organizavimą, IKT kompetenciją. Nuotolinių studijų programų pasiūla turėtų būti didinama kryptingai, atsižvelgiant į potencialių studentų ar klausytojų poreikius. Daugelis potencialių studentų tiesiog nežino, kad toks mokymosi būdas tiesiog įmanomas ir kokie turėtų būti realūs žingsniai siekiant studijuoti nuotoliniu būdu. Nors Lietuvos virtualaus universiteto strategijoje numatyti svarbiausi nuotolinių studijų prioritetai, visgi iš šio tyrimo rezultatų matyti, kad nuotolines studijas būtina populiarinti visais įmanomais būdais, pasitelkiant IKT, spaudą, televiziją, ir kt.

Apibendrinat ekspertinio interviu rezultatus galime teigti, kad nuotolinės studijos yra patrauklus studijų būdas, leidžiantis studentui mokytis kada nori ir kur nori, tuo pačiu neatsitraukus nuo pagrindinės darbinės veiklos. Šis būdas ypač svarbus specialiųjų poreikių asmenims. Lietuvoje pakankamai neblogai išvystyta nuotolinio mokymosi infrastruktūra. Pagrindiniai nuotolinių studijų barjerai ir trūkumai yra šie: institucinis nenoras bendradarbiauti tarp atskirų institucijų, kokybiškos mokymosi medžiagos problema, nepakankama studentų ir dėstytojų informacinė komunikacinė kompetencija, situacinis barjeras - mažos valstybės teritorijos specifika, ir dispozicinis barjeras yra tas, kad Lietuvos gyventojų nuostatos į nuotolinį mokymąsi vis dar pakankamai rezervuotos. Siekiant tobulinti nuotolines studijas būtina kelti dėstytojų ir studentų informacinę kompiuterinę kompetenciją, tobulinti atskirų nuotolinių kursų, modulių parengimą, nuotolines studijas valstybiniu lygmeniu būtina galutiniai įteisinti ne kaip būdą, bet kaip formą, taip pat ieškoti būdų kaip galėtų būti skatinamas tarpuniversitetinis, tarpinstitucinis bendradarbiavimas realizuojant virtualaus universiteto viziją.

Grupinio interviu metodo pagalba, buvo apklausti nuotoliniu būdu Mykolo Romerio universitete (MRU) studijuojantys studentai (klausytojai), kurie buvo priimti studijuoti pagal projektą „Universitetinių studijų prieinamumo gerinimas taikant naujausias informacines ir komunikacines priemones“.

Studentai (klausytojai) yra labai patenkinti šiomis studijomis ir pasisakė už tai, jog tokios studijos yra naudingos ir perspektyvios. Šios studijos kai kurioms studentėms, kurios gyvena toliau ir augina vaikus, yra vienintelė galimybė studijuoti ir tobulinti kvalifikaciją. Studentai šią galimybę studijuoti įvardino kaip puikų šansą išbandyti savo galimybes.

Apžvelgiant MRU klausytojų nuomonę matyti, jog studentai labai pageidavo, kad nuotolinės studijos ir toliau vyktų. Studentai (klausytojai) pageidavo, kad dėstytojai į šią studijų formą ar būdą žiūrėtų rimčiau. Kai kurie dėstytojai nesugebėjo naudotis elementariais dalykais nuotolinio mokymosi aplinkoje. Klausytojai siūlė, kad reikia organizuoti dėstytojų apmokymus kaip naudotis nuotolinio mokymosi aplinka. Dalies studentų manymu, dieninėse studijose studentai išmoksta geriau, tačiau jie neturėtų galimybės jose studijuoti. Kiti studentai mano, jog šiose studijose yra geriau. Čia gali užduoti klausimą net ir naktį, o ryte gali rasti atsakymą. Šios studijos patogios dar ir tuo, kad studentas mokosi savarankiškai, planuoja savo laiką, atsikaitymų laiką ir t.t. Klausytojų nuomone, dėstytojai studentų darbus vertino pakankamai objektyviai, atsižvelgdami į esamą situaciją ir studentų galimybes.

Apibendrinat nuotolinių studijų klausytojų apklausos žodžiu (interviu) rezultatus galime teigti, jog MRU nuotolinių studijų klausytojai yra patenkinti šiomis studijomis, jie įgijo daug naujų kompetencijų, kurias galės pritaikyti savo darbinėje veikloje. Šis studijų būdas jiems buvo patogi ir bene vienintelė galimybė studijuoti ir tobulinti kvalifikaciją. Klausytojai pozityviai vertino dėstytojų ir organizatorių pagalbą, studijų medžiagos parengimo kokybę ir patį studijų organizavimą.

Apibendrinat tyrimo rezultatus galime teigti, jog Lietuvos aukštosios mokyklos siekia gerinti aukštojo mokslo prieinamumą, pasitelkiant informacines komunikacines technologijas, diegiant nuotolines studijas ir liberalizuojant neakivaizdines (dalinio laiko) studijas.

Tyrimo metu nustatyta, kad:

1. Tipinis nuotolinių studijų studentas ar klausytojas yra vyresnio (20 – 39) metų amžiaus ir solidesnę darbo patirtį turintis asmuo. Nuotoliniu būdu dažniau mokosi šeimas sukūrę ir vaikų turintys asmenys, dažniausiai dirbantys paslaugų sferoje ir gaunantys didesnes mėnesines pajamas nei studentai, studijuojantys nuoseklioje studijose.
2. Didžioji dalis potencialių studentų ar klausytojų:

- *bendrojo lavinimo mokyklų mokinių* planuoja mokytis viena ar kita forma, didžioji jų dalis žino kur mokysis, daugiau nei pusė potencialių studentų ar klausytojų nieko nėra girdėję apie studijas nuotoliniu būdu ir tik trečdalis iš jų galbūt norėtų studijuoti šia forma. Pagrindiniais studijų nuotoliniu būdu privalumais mokiniai laiko galimybę derinti darbą ir studijas, bei galimybę rinktis norimą studijų laiką ir vietą.

- didesnė dalis *tradicinių studijų studentų* yra girdėję apie nuotolinio mokymosi būdą ir norėtų pamėginti studijuoti šiuo būdu. Pagrindiniai nuotolinio mokymosi privalumai, lyginant su tradicinėmis studijomis, yra galimybė derinti darbą ir studijas, bei pasirinkti pageidaujama studijų laiką, vietą ir tempą.

- *tradicinių studijų studentai* mano, kad nuotolinių studijų kaina yra normali, tačiau nuotoliniu būdu studijuojantys studentai įvardino tai, kad ta kaina jiems yra per didelė. Nuotoliniu būdu studijuojantys studentai pačia optimaliausia kaina už studijas laiko nuo 500 iki 1500 litų per metus.

- *ekspertų nuomone*, nuotolinės studijos yra patrauklus studijų būdas, leidžiantis studentui mokytis kada nori ir kur nori, tuo pačiu neatsitraukus nuo pagrindinės darbinės veiklos. Šis būdas ypač svarbus specialiųjų poreikių asmenims. Lietuvoje nuotolinio mokymosi infrastruktūra išvystyta pakankamai gerai.

3. Ryškiai išreikštų tiek akademinų, tiek suderinamumo barjerų tarp perkančiosios ir kitų organizacijų nėra. Išryškėja nežymios mokymosi turinio parengimo, studijų organizavimo problemos. Perkančiosios organizacijos, labiau nei kitų tyrime dalyvavusių organizacijų respondentų nuomonėse, pakankamai ryškios pozityvios nuotolinių studijų vertinimo tendencijos.

4. Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad Lietuvoje pagrindiniai nuotolinių studijų barjerai ir trūkumai yra šie:

- tarpinstitucinis nenoras bendradarbiauti,
- kokybiškos mokymosi medžiagos parengimo problema ir tos medžiagos, kaip pagrindinio mokymosi turinio trūkumas,
- nepakankama studentų ir dėstytojų informacinė komunikacinė kompetencija.

REKOMENDACIJOS

Tyrimo duomenys ir visa tyrimo metu surinkta informacija po analizės leido parengti rekomendacijas *švietimo politikos, institucijos ir individo lygmenyje*. Be abejo, perkančioji organizacija negali turėti esminės įtakos faktoriams, kurie apibrėžti rekomendacijose švietimo politikos lygmeniui. Konkrečiai šių rekomendacijų tikslas – padėti perkančiajai organizacijai nusistatyti išorinių švietimo politikos veiksnių įtaką organizacijos plėtros strategijai. Antroji rekomendacijų grupė – rekomendacijos institucijai – leidžia perkančiajai organizacijai formuluoti nuotolinių studijų plėtrą nuo strategijos iki konkrečių veiklos aspektų. Formuluojant nuotolinių studijų plėtros strategiją institucijoje derėtų nepamiršti ir individo lygmens. Rekomendacijos individo lygmenyje yra skirtos visiems nuotolinių studijų „veikėjams“, t.y. studentui/klausytojui, dėstytojams, studijų organizatoriams ir administratoriams. Pagrindinis šių rekomendacijų akcentas – perkančioji organizacija, visų pirma, turėtų apmąstyti nuotolinio mokymosi kultūros puoselėjimo veiksnius.

Lietuvos Respublikos Švietimo politikos lygmenyje rekomenduojama:

- parengti vieningai suprantamos nuotolinio mokymo ir mokymosi plėtros politikos strategiją;
- parengti nuotolinį mokymąsi reglamentuojantį įstatymą ar atskirą jam skirtą įstatymo dalį;
- parengti bendrus nuotolinių studijų ir jų kokybės vertinimo tvarkos reikalavimus;
- plėsti nuotolinio švietimo studijų programų įvairovę, atsižvelgiant į pokyčius darbo rinkoje;
- finansuoti atskirų nuotolinio mokymo ir mokymosi kursų (programų) kūrimą;
- sudaryti sąlygas aukštosioms mokykloms technologiniu požiūriu naudoti daugialypes nuotolinio mokymo sistemas;
- sudaryti sąlygas aukštosioms mokykloms nuotolinių studijų medžiagą naudoti ir tradicinėse studijose;
- parengti atskiras nuotolinių studijų programų akreditavimo Lietuvos aukštosiose mokyklose procedūras;
- nuotolinių studijų plėtrą daugeliu atvejų finansuoti iš valstybės lėšų ir jas didinti, atsižvelgiant į modernizavimo poreikį;
- parengti metodinius nurodymus nuotolinių studijų kokybės vertintojams;

- organizuoti ir finansuoti nuotolines studijas diegiančių dėstytojų tikslinę kvalifikacijos tobulinimą;
- patvirtinti kompetencijas, reikalingas nuotolinių studijų personalui (administratoriams, IKT specialistams, kuratoriams, dėstytojams);
- finansuoti metodinių rekomendacijų ar „Gerosios praktikos vadovų“ leidybą;
- išnaudoti nuotolinio mokymosi teikiamas galimybes ne tik formalių, bet ir neformalių studijų, kvalifikacijos tobulinimo organizavimui ir įgyvendinimui;
- sukurti modernią integruotą nuotolinio švietimo sistemą;
- numatyti atlikti tyrimus, nukreiptus į ketinančių studijuoti poreikius ir lūkesčius, studentų mokymosi būdus, technologinį kontekstą ir informacijos priemonių derinių veiksmingumą;
- plėtoti neformalųjį gyventojų švietimą, pasitelkus informacijos laikmenas, radiją ir televiziją.

Aukštojo mokslo institucijų, teikiančių nuotolines studijas ir siekiančių užtikrinti jų kokybę, *lygmenyje* rekomenduojama:

- parengti nuotolinių studijų organizavimo strategiją, kuri būtų integralia bendrosios institucijos strategijos dalimi;
- numatyti nuotolinių studijų plėtros finansavimo šaltinius ar intensyvinti dalyvavimą įvairiose nuotolinio mokymo diegimo programose;
- parengti nuotolinių studijų kokybės užtikrinimo ir vertinimo sistemą, apimančią procedūras ir standartus, vertinimo kriterijus nuo modulio parengimo iki jo realizavimo edukacinėje praktikoje;
- nuotolinių studijų proceso kokybės tobulinimui numatyti vidinį ir išorinį vertinimą bei parengti vertinimo metodiką;
- pasirengti individualias nuotolinių studijų programų akreditavimo procedūras;
- sudaryti sąlygas nuotolinių studijų medžiagą naudoti ir studentams, besimokantiems tradicinėse studijose;
- daugiau dėmesio skirti naujų nuotolinio mokymosi pedagoginių modelių kūrimui ir taikymui;
- atsižvelgiant į materialinę bazę ir pedagoginių darbuotojų kompetenciją, didinti nuotolinių studijų patrauklumą ir priimtinumą potencialiems studentams;

- parengti ir viešai pristatyti visuomenės informavimo apie nuotolines studijas tvarką
- technologiniu požiūriu naudoti daugialypes nuotolinio mokymo sistemas;
- nuotolinių studijų studentams užtikrinti galimybę pasiekti kuo įvairesnius mokymosi šaltinius, atlikti tyrimus ar laboratorinius darbus;
- parengti nuotolinių studijų modulių atestavimo tvarką;
- nuotolinių studijų kokybės užtikrinimo vertinimą atlikti remiantis nuotolinių studijų tyrimų rezultatais;
- sudaryti sąlygas dėstytojams ir kitiems nuotolinių studijų specialistams kelti kvalifikaciją;
- parengti dėstytojų ir kitų nuotolinių studijų specialistų kompetencijų vertinimo metodiką, numatyti vertinimo procedūras;
- parengti nuotolinių studijų studentų žinių ir gebėjimų vertinimo sistemos kokybės tikrinimo metodiką ir numatyti vertinimo procedūras;
- parengti mokymosi medžiagos kokybės vertinimo metodiką įvairiems nuotolinių studijų modulių teikimo būdams;
- parengti nuotolinių studijų organizavimo kokybės vertinimo metodiką bei procedūras;
- parengti dalinimosi gera patirtimi sistemą ir užtikrinti gerosios patirties sklaidą;
- plėtoti infrastruktūrą, kuri būtų pritaikyta nuotolinių studijų organizavimui;
- stiprinti e-mokymąsi, kaip vieną iš esminių nuotolinio mokymo ir mokymosi komponentų;
- gilinti mokslininkų bendradarbiavimą, nukreiptą į mokslinių tyrimų organizavimą bei rezultatų diegimą, nuotolinio mokymo srityje;
- parengti nuotolinėse studijose dirbančių specialistų pareiginių aprašą ir aiškiai apibrėžti atliekamas funkcijas;
- sukurti studentų paramos sistemą, orientuotą į komunikavimo priemonių pasirinkimą, bibliotekos prieinamumą, informacijos teikimą;
- numatyti galimybę greitai gauti atsakymus į iškilusius klausimus, greitai gauti savikontrolės klausimų, užduočių atlikimo ir egzamino įvertinimus, galimybę naudotis papildomomis priemonėmis, akademinė ir socialinė parama;
- turi būti sudaryta galimybė studentams įvertinti savo žinių lygį bet kuriuo metu;

- numatytos priemonės egzaminų neišlaikiusiems studentams gauti specialią pagalbą ir konsultacijų;
- užtikrinti pagalbines mokymo metodines medžiagas ir laidų kokybę, sudarant prielaidas veikti pagalbinei techninei grupei;
- į tęstinio mokymosi programas įtraukti mokėjimą naudotis informacijos priemonėmis, informacinių ir komunikacinių technologijų įvaldymą bei naudojimąsi jų galimybėmis;
- iširti ketinančių studijuoti poreikius ir lūkesčius, įvertinti jų motyvaciją studijoms, atsižvelgiant į mokymosi sąlygas, aplinką;
- įvertinti tai, kad nuotolinis mokymas reikalauja mokymosi vaidmenų kaitos, kai visi mokymosi procese dalyvaujantys veikėjai – studentai, dėstytojai, kuratoriai, studijų administratoriai, kursų autoriai ir kt. keičia savo vaidmenis ir prisitaiko prie mokymosi sąlygų, kurias pasirenka vartotojas – besimokantysis;
- atsižvelgti į tai, kad nuotolinio mokymo paslaugų teikimas reikalauja: papildomų išteklių; švietimo organizacijų restruktūrizacijos; mokymo paslaugos kokybės sampratos pokyčių; naujų mokymosi proceso dalyvių atsakomybių ir vaidmenų suvokimo; rinkos poreikių tenkinimo kuriant naujas paslaugas;
- sudaryti lygias galimybes visiems mokytis;
- parengti lanksčią mokėjimo už studijas ir kreditavimo sistemą;
- įvertinti tai, kad nuotolinėms studijoms parengti ir vykdyti iš pradžių skiriama daugiau finansinių išteklių negu tradicinėms studijoms. Toliau vieno studento ruošimo kaina priklauso nuo mastelio efekto. Jeigu studentų skaičius viršija tam tikrą kritinę ribą, tai studentų ruošimas nuotoliniu būdu kainuoja pigiau, nei tradiciniu būdu. Ir priešingai.
- įvertinti tai, kad nuotolinių studijų metu mažinamas tiesioginės dėstytojų pedagoginės veiklos krūvis (palyginus su tradicinių studijų sistema), vienu metu didinant krūvius mokomajai medžiagai rengti.
- profesinio tobulėjimo priemonėse didesnę dėmesį kreipti į pedagogiką, ekonomiką, technologijas, studijų organizavimo formas, veiklos kultūrą, dalyvavimą jų srities organizacijų veikloje, geriausios patirties praktikos taikymui;
- projektinę veiklą vertinti kaip realią paramą pagrindinių funkcijų vykdymui.

Individo lygmenyje (studentas/klausytojas, dėstytojas, nuotolinių studijų administratoriai ir organizatoriai) rekomenduojama:

- tobulinti asmeninę informacinę-komunikacinę kompetenciją ir įgūdžius dirbant, mokantis virtualiose aplinkose;
 - išnaudoti nuotolinio ir e-mokymosi teikiamas galimybes naujų žinių ir įgūdžių įgijimui, kompetencijų tobulinimui ar persikvalifikavimui;
 - kritiškai vertinti savo veiklą ir ugdytis sąžiningumą, reiklumą, didelę asmeninę discipliną ir atsakomybę už savo veiklos rezultatus (mokymosi, dėstyto, bendradarbiavimo, organizavimo ir pan.).
-